

HISTORIIKKI

Berliinin Weddingissä, tarkemmin eloisan Koloniestraßen varrella, sijaitsee *Galerie Toolbox*, joka on jo kymmenen vuoden ajan tarjonnut näyteikkunan erityisesti suomalaisen nykytaiteen monipuoliseen maailmaan. Tämä vuonna 2012 perustettu suomalais-saksalainen taidetila, tai saksalaisittain ”Projektraum”, on kuluneiden vuosien aikana järjestänyt yli 80 taidenäyttelyä ja kymmeniä muita tapahtumia. Kirjoitushetkellä jäseninä Toolboxissa toimivat taiteilijat Maija Helasvuo, Sampsa Indrén, Minna Jatkola, Mika Karhu, Niina Rätty, Ilkka Sariola, Juha Sääski ja Andreas Wolf.

Nykyään kahdeksanhenkisen taiteilijaosuuskunnan pyörittämä *Galerie Toolbox* on alusta alkaen ollut varsin kunnianhimoinen taidevientiprojekti Berliinissä, kieltämättä yhdessä tärkeimmistä nykytaiteen keskuksista Euroopassa. Toolboxin merkitystä korostaa erityisesti se, että kyseessä on yksi kaupungin harvoista yhä toiminnassa olevista gallerioista, joka keskittyy pääasiallisesti suomalaiseen taiteeseen. Taidetilan menestys ei kuitenkaan ole ollut itsestään selvää, sillä Toolbox on onnistumisten lisäksi kokenut niin pieniä, kuin joskus suuriakin haasteita kymmenvuotisella taipaleellaan. Tärkein syy projektin menestymiselle lieneekin se, että ennen kaikkea se on ollut alusta alkaen intohimoprojekti taiteilijoilta taiteilijoille.

Toolbox on tila suomalaisen ja saksalaisen taidemaailman välissä, jossa taidekentän sisältä ja sen ulkopuolelta tulevat ihmiset voivat kohdata toisiaan.

- *Andreas Wolf*

Mutta mistä kaikki lopulta sai alkunsa? Nyt pyöreitä juhliava *Galerie Toolbox* perustettiin virallisesti vuonna 2012, mutta ensimmäisiä keskusteluja suomalaisgalleriasta Berliinissä käytiin jo 2010-luvun alkupuolella. Perustajajäseniin kuuluva Juha Sääski muistelee, kuinka asia nousi Mika Karhun kanssa säännöllisesti puheeksi esimerkiksi molempien työpaikkana tuolloin toimineen Aalto-yliopiston kahvihuoneessa. Nämä epämääräiset haaveet konkretisoituivat yllättäen toteuttamiskelpoiseksi suunnitelmaksi vuonna 2012 eteen tulleiden mahdollisuuden kautta. Mika Karhu oli vieraillemassa Berliinissä, sillä hänellä oli suunnitteilla näyttely tuolloin Mitten-kaupunginosassa toimineessa suomalaisomisteisessa *Kuma*-galleriassa. Galleristi Suvi Lehtinen kuitenkin ilmoitti kaupunkiin saapuneen taiteilijan yllätykseksi, ettei näyttelyä pystyttäisikään järjestämään, sillä *Kuman* toiminta jouduttiin valitettavasti lopettamaan. Tövin galleristin kanssa keskusteltuaan Mika Karhu kuitenkin keksi, että voisi itse mahdollisesti vuokrata tyhjäksi jäävät tilat. Ehdotus sopi alustavasti Lehtiselle, ja Karhu lupasi keräävänsä tarvittavat jäsenet mukaan lähipäivien aikana.

Mika Karhun suunnitelman toteutuminen ei kuitenkaan ollut kiveen hakattu. Vaikka kiinnostus gallerian perustamista kohtaan oli mukaan kysytyjen taiteilijoiden keskuudessa suurta, toisella puolella vaakaa painoivat taidetilan mukanaan tuomat haasteet. Oli ensinnäkin ilmiselvää, että toiminta Saksassa tulisi

lisäämään sen jäseniksi ryhtyvien työtaakkaa jo entisestään, mutta tämän lisäksi myös projektiin liittyvä taloudellinen riski ja rasite saivat monet mukaan kutsutuista henkilöistä kieltäytymään ehdotuksesta. Galleriaa perustettaessa jäsenistä jokainen joutui esimerkiksi maksamaan 2000 euroa starttirahaa toiminnan aloittamista varten, ja vielä tässä vaiheessa oli epäselvää, millainen rahareikä projektista mahdollisesti muotoutuisi jatkossa.

Näistä tekijöistä huolimatta päätös Berliinin gallerian perustamisesta syntyi kuitenkin hyvin nopeasti sen jälkeen, kun Mittessä sijainneita tiloja tarjottiin uuden suomalaisgallerian käyttöön. Projektista kiinnostuneet taiteilijat ymmärsivät, kuinka tärkeää toiminnan aloittaminen Saksassa oli niin heidän oman näyttelytoimintansa laajentamisen, kuin suomalaisen kuvataiteen vienninkin kannalta.

Mietin Mikan tiedustelua yön yli pohtien mahdollisia taloudellisia riskejä ja ylimääräistä työmäärää jo muutenkin täystyöllistettyyn elämään. Taloudellinen riski pelotti eniten, mutta totesin, että tämä on niitä kerran elämässä -tilaisuuksia ja lähdin mukaan, enkä ole katunut.

- Juha Sääski

Jo samana keväänä *Taiteilija Osuuskunta Toolbox* aloitti toimintansa perustajajäseninään Maija Helasvuo, Minna Jatkola, Mika Karhu, Jukka Lehtinen, Niina Rätty, Juha Sääski ja Jan Kenneth Weckman. Ensimmäisiä avajaisia uudessa, osoitteessa Novalisstraße 7 sijainneessa galleriassa päästiin juhlimaan 1. syyskuuta 2012 jäsenistön yhteisellä ”Social Box” -ryhmänäyttelyllä.

Vieraassa maassa toiminnan aloittaminen tuotti kuitenkin omat haasteensa, jotka Sääsken mukaan olivat suurempia kuin jäsenet olivat osanneet odottaa. Varsinkin se, että gallerian jäsenet eivät itse asuneet Saksassa, aiheutti yllättäviäkin ongelmia. Jopa yksinkertaisiksi kuviteltujen asioiden hoitaminen, kuten vaikkapa sähkösopimuksen solmiminen, riippui Helasvuon mukaan muun muassa asioita käsitelleiden virkailijoiden ystävällisyydestä. Myös verkostoituminen ja taidetilan tunnetuksi tekeminen piti aloittaa käytännössä puhtaalta pöydältä.

Jäsenistön kovan työn lisäksi toiminnan liikkeelle saamisen mahdollistivat Suomesta Berliiniin matkustaneet, harjoittelijoina toimineet korkeakouluopiskelijat: heidän roolinsa linkkinä kahden maan välissä ja gallerian pyörittämisessä onkin ollut suuri koko Toolboxin kymmenvuotisen historian ajan. Lisäksi varsinkin alkuvaiheessa *Suomen Saksan-instituutista* oli suuri apu verkostojen luomisessa vieraassa kaupungissa, ja rahallista tukea taidekuljetuksiin saatiin ensimmäisinä vuosina *Frame*-säätiolta. Tärkein projektia eteenpäin työntänyt voima oli kuitenkin osuuskunnan jäsenten palo edistää tärkeää asiaa, mikä auttoikin eteen kohonneiden esteiden selättämisessä.

Into tekemiseen oli kova. Koettiin olevamme uuden äärellä. En siis juurikaan muista haasteita, tuntui että kaikki on mahdollista.

- *Maija Helasvuo*

Ensimmäisten vuosien aikana tuli kuitenkin hiljalleen selväksi, ettei Toolboxin toiminta Mitten galleriassa ollut kestäväällä pohjalla. Suurimmat vaikeudet liittyivät kuluihin, sillä Novalisstraßen kiinteistöön vuokratulot ja muut menot olivat varsin suuret jopa muun Berliinin hintatason rinnalla. Tämä taas oli johtanut muun muassa siihen, että näyttelyiden suomalaisilta taiteilijoilta jouduttiin perimään suurehkoja käyttökorvauksia kulujen kattamiseksi. Myös itse gallerian sijainti osoittautui ongelmalliseksi: vaikka Toolboxista olikin matkaa Berliinin ydinkeskustan vilkkaisiin turistikeskittymiin vain pari kilometriä, itse Novalisstraße lähikortteleineen sijaitsi melko hiljaisella, pitkälti asuinkäyttöön tarkoitettulla alueella. Oli siis selvää, että Toolboxin tuli muuttaa muualle, jotta se pystyisi pitämään ovensa auki myös tulevaisuudessa.

Osittain sattuman ansiosta vuonna 2014 tapahtui kuitenkin käännekohta, jota voisi luonnehtia ehkä tärkeimmäksi koko Toolboxin historiassa. Nykyään taidetilan jäsenenäkin toimivan Andreas Wolfin mukaan hänen kumppaninsa Anna E. Wilkens kutsui hänet ja taiteilija Jovan Balovin näyttelyavajaisiin tähän kolmikolle ennestään tuntemattomaan suomalaisgalleriaan, jossa he tapasivat Mika Karhun. Tästä kohtaamisesta alkoi yllättäen nykyhetkeen kestänyt yhteistyö, joka tuli muuttamaan gallerian tulevaisuutta ratkaisevalla tavalla.

Ajoitus uusille tuttavuuksille osui täydelliseen saumaan, sillä Wolfilla ja Balovilla oli tarjota ratkaisu muuttamista suunnitelleelle osuuskunnalle. Tämä ratkaisu oli *Kolonie Wedding*: nimensä mukaisesti Weddingin kaupunginosassa toimiva, nykyään yli kaksikymmentä epäkaupallista taidetilaa, eli *Projektraumia* käsittävä organisaatio. Pian suomalaisille kävikin selväksi, että Weddingin galleriayhteisöön kuulumisen tulisi edistämään Toolboxin tehtävää kotimaisen taiteen esilletuonnissa Saksassa. Ensinnäkin osuuskunnalle oli tärkeää saada lisää jo pitkään kaivattuja kontakteja ja yhteistyökumppaneita Berliinissä, mitä *Kolonie Weddingiin* liittyminen pystyi myös Toolboxille tarjoamaan. Lisäksi jäsenyys oli tärkeää myös taloudellisesta näkökulmasta, sillä Berliinin kaupunki tuki tämän yhteisön toimintaa muun muassa subventoimalla taidetilojen vuokria.

Erityisesti näiden tekijöiden pohjalta Toolbox päättikin anoa *Kolonie Weddingin* jäsenyyttä, mikä myös hyväksyttiin, ja galleria muutti nykyiseen osoitteeseensa Koloniestraßelle huhtikuussa 2015. Tämän lisäksi *Kolonie Weddingiin* liittymistä ehdottanut Andreas Wolf ryhtyi 2015 *Galerie Toolboxin* jäseneksi, mikä oli tärkeä parannus asioiden paikallisen hoitamisen kannalta: hänen myötään joukossa oli vihdoin paikallinen, Berliinin taidemaailman hyvin tunteva jäsen.

Mahdollisuuksien lisäksi myös uusi sijainti tarjosi edellisen tapaan uudenlaisia haasteita. Ensinnäkin Weddingin galleria oli aiempaa pienempi, ja esimerkiksi varastointitilaa oli huomattavasti vähemmän kuin Novalisstraßella. Aluksi myös uudessa sijainnissa Toolboxilla oli käytössään residenssi taiteilijoita ja harjoittelijoita varten, mutta tästäkin jouduttiin lopulta luopumaan Berliinin tiukennettua kantaansa

lyhyt vuokraukseen tarkoitettuja asuntoja kohtaan. Myös itse Wedding alueena tuotti omat haasteensa: yksi suurimmista syistä sille, miksi Berliinin kaupunki ylipäätään tarjosi tukea *Kolonie Wedding* -yhteisölle, oli sen toive rauhoittaa jopa pahamaineisena nähdyn kaupunginosan katukuvaa matalan kynnyksen kulttuuri- ja taidetilojen keinoin. Alueen negatiivinen maine istui kuitenkin paikallisten keskuudessa tiukasti. Esimerkiksi berliiniläinen pakettiauton kuljettaja, joka auttoi gallerian muutossa Mittestä Weddingiin, oli Juha Sääsken mukaan huvittunut Toolboxin uudesta sijainnista: ”Hän alkoi nauraa, etteihän Koloniestraßella voi pyörittää taidegalleriaa, koska se on slummi.”

Näistä perin negatiivisista ennustuksista huolimatta *Galerie Toolbox* onnistui ajan saatossa vakiinnuttamaan asemansa osana *Kolonie Wedding* -yhteisöä, ja uuden sijainnin myötä myös näyttelyiden vierailijamäärät kasvoivat aiemmasta. Lisäksi muuton myötä taidetilan toiminta kansainvälistyi entisestään, ja suomalaisen taiteen rinnalla Toolboxissa on ollut esillä erityisesti berliiniläisten taiteilijoiden töitä jo vuosien ajan. *Kolonie Wedding* -jäsenyyden myötä *Galerie Toolbox* on myös osallistunut taidevientiprojekteihin Saksan lisäksi Ruotsissa, Iso-Britanniassa ja Yhdysvalloissa, ja vastavuoroisesti 2017 *Kolonie Wedding* järjesti yhteisnäyttelyn *Hyvinkään Taidemuseossa*: kyseisen näyttelyn kuraattoreina toimivat Mika Karhu, Andreas Wolf ja Anna E. Wilkens.

Nykytaiteen lisäksi Toolbox on tarjonnut tilansa myös muille kulttuuritapahtumille, joista erityisesti livemusiikki on noussut vuosien varrella tärkeään rooliin. Tiloissa järjestettävien konserttien järjestämisessä suuri vetovastuu on ollut kansainvälisesti arvostetulla saksofonisti Harri Sjöströmillä: 1980-luvulta saakka Berliinissä asunut, ja vuosikymmeniä musiikkivientiä edistänyt muusikko tutustui Toolboxin jäseniin jo vuonna 2013, mistä lähtien taidetila onkin toiminut säännöllisesti esimerkiksi Sjöströmin ideoimien, improvisoituun musiikkiin keskittyvien *Soundscapes*-konserttien näyttämönä. Vuosien kuluessa nämä Toolboxista alkaneet konsertit ovat laajentuneet Berliinin lisäksi myös Müncheniin ja Helsinkiin, ja niissä on nähty soittamassa laaja kirjo niin suomalaisia kuin kansainvälisiäkin huippumusiikoita.

Kulttuurivaihto Suomen ja Berliinin välillä on minulle tärkeää, ja Toolbox onkin tarjonnut tähän ainutlaatuisen mahdollisuuden uuden musiikin ja improvisaatiomusiikin saralla. Tiloissa järjestettävät konsertit ovat edistäneet myös suomalaisen nykytaiteen näkyvyyttä Berliinissä, sillä ne ovat houkuttelleet paikalle runsaasti yleisöä taidemaailman ulkopuolelta.

- Harri Sjöström

Vuosien nousujohtaisen kehitystyön hidasteeksi osui kuitenkin keväällä 2020 alkanut koronapandemia, joka kuritti Toolboxia raskaasti muun kulttuurialan tavoin. Erityisen haastavaa tämä oli Toolboxille siksi, että gallerian toiminnan perustana on nimenomaan kansainvälisyys, mikä rajojen pysyessä kiinni tuotti mittavia haasteita. Epävarmuuden ja alati muuttuvien rajoitusten keskellä esimerkiksi näyttelytoiminnan

suunnitteleminen oli käytännössä mahdotonta, minkä johdosta *Galerie Toolbox* joutui lopulta pitämään ovensa lähes täysin kiinni puolentoista vuoden ajan.

Säännöllistä näyttelytoimintaa päästiin vihdoin jatkamaan elokuussa 2021, ja vaikka synkästi liikkeelle lähtenyt vuosikymmen onkin osoittanut tulevaisuuden ennustamisen olevan haasteellista, ei tämä ole estänyt suunnitelmia konseptin jatkokehittämisestä. Toiveet Toolboxin seuraavasta kymmenestä vuodesta ovatkin tietyiltä osin selvät: Pitkäaikaisena haaveena jäsenillä on ollut erityisesti toisen gallerian perustaminen Helsinkiin tai kesänäyttelyiden säännöllinen järjestäminen Suomessa, jotka toimisivat suorana linkkinä kahden maan taidekenttien välillä. Toiminnan kehittäminen ja verkostoituminen Saksan puolella taas helpottuisi vakituisen galleristin myötä. Nämä haaveet vaatisivat tosin taustalleen rahoitusta, mitä osuuskunnan toimintaan ei vuosien varrella juurikaan ole myönnetty muutamaa kohdeapurahaa lukuun ottamatta. Ongelmana on erityisesti ollut se, että suomalaisrahoitusta on ollut haastavaa saada ulkomailla toimivalle taidetilalle, ja toisaalta saksalaista rahoitusta ei ole ollut sen enempää tarjolla suomalaisomisteiselle Toolboxille. Mikäli ulkopuolista taloudellista tukea olisi saatavilla jäsenien omien kukkaroiden lisäksi, taidetilan toiminnan kehittäminen ja täyden potentiaalin esiintuominen helpottuisi merkittävästi.

Toolbox on merkittävämpi kuin tajutaan. Suomalainen taidekenttä katsoo Toolboxia Suomesta käsin, eikä heillä ole kokonaisuymmärrystä toiminnastamme.

- *Maija Helasvuo*

Taidetilan pyörittäminen pääasiassa jäsenistön omarahoituksen ja talkootyön avulla ei kuitenkaan ole ollut esteenä korkealaatuiselle näyttelytoiminnalle Berliinin sykkeessä, ja Toolbox onkin vakiinnuttanut taiteellisesti arvostetun aseman osana *Kolonie Wedding* -yhteisöä: Perustajajäseniin kuuluva Niina Rätty uhkaakin luottavaiseen sävyyn jatkavansa projektin parissa ”vähintään kahdeksankymmppiseksi saakka”, ja muunkin osuuskunnan luottamus tulevaisuutta kohtaan pysyy korkealla. Selvää joka tapauksessa on, että taidetilalle Koloniestraßen varrella on tarvetta niin suomalaisen ja saksalaisen taidekentän yhdistäjänä, kuin monipuolisen näyttely- ja tapahtumatarjonnan mahdollistajana vielä pitkään.

Kiitos kaikille kymmenenvuotiseen tarinaamme vaikuttaneille ja osallistuneille!